

УДК 130.121+81'22

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК НАСТАНОВИ ТА ВНУТРІШНЬОЇ ФОРМИ МОВИ

Ростислав Якуц

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: kafilos@franko.lviv.ua

Розглянуто проблему синхронності та взаємовизначення настанови та внутрішньої форми мови, проаналізовано вплив настанови на психічні акти людини, зокрема на мовно-мовленнєву діяльність, пам'ять, розуміння, інтерпретацію. Слідом за Д. Узнадзе, здійснено пошук спільного онтологічного поля настанови у психології та філософії мови.

Ключові слова: інтенція, настанова, внутрішня форма мови, об'єктивація, психічний акт.

Психологічний термін “настанова” в інтерпретаційний контекст філософії загалом і філософії мови зокрема першим запровадив грузинський філософ та психолог Д. Узнадзе. Завдання статті – не в тому, щоб докладно висвітлити настанову як психологічний феномен, а розглянути важливий у концепції Узнадзе аспект – вихід зі сфери психологічної інтерпретації настанови та безпосереднє зіткнення з філософськими (зокрема феноменологічними) й лінгвістичними проблемами. Учений вивчає праці Гусерля, Штейнталя, Іпсена, Гумбольдта, Порціга, Пауля, де Соссюра та інших видатних філософів і лінгвістів та засвідчує можливість значно розширити інтерпретаційний горизонт такого феномену, як настанова.

Аналізуючи питання про метод вивчення настанови, Узнадзе зазначає: “Насамперед потрібно зважати, що йдеться про вивчення не якогось окремого психічного факту, а того специфічного стану, який я іменую настановою” [4, с. 33]. Спираючись на чималий обсяг експериментальних відомостей і досліджень, учений стверджує, що для виникнення настанови достатньо наявності потреби в суб'єкта та ситуації задоволення цієї потреби. За таких умов виникає настанова до активності. “Той чи інший стан свідомості, той чи інший з його змістів постає лише на основі цієї настанови. Отже, потрібно чітко розрізняти, з одного боку, настанову, а з іншого – конкретний зміст свідомості, що виникає на її [настанови] базі” [4, с. 33]. Настанова не є чимось таким, що впливає зі змісту свідомості, тому проблемою є дескрипція настанови за допомогою категоріально-понятійного апарату явищ свідомості. Однак у разі достатньо сильної фіксації настанова завжди постає у свідомості як наповнена якимось змістом, що виникає на базі свідомості. Під час повторної актуалізації фіксованої настанови у свідомості виникатиме той самий зміст, що, власне, засвідчують результати

експериментів. Важливо те, що настанова зумовлює процес ідентифікації в переживаннях і є основою людського досвіду. Щобільше, за словами Узнадзе, не існує жодної вагомій сфери відношення суб'єкта до дійсності, в якій не була б відчутна дія настанови. Досліди виокремлюють ще одну особливість настанови – позасвідомо дія. Тому учений визначає настанову не як феномен свідомості чи її факт. Точка відштовхування для психолога – долання таких традиційних психоаналітичних шаблонів, як контрадикторна діада “свідоме – безсвідоме”, триада протиставлень “*Super Ego, Ego, Id*” тощо. Науковець трактує психіку як єдине ціле, а настанову розглядає насамперед як стан психіки, а не зміст свідомості. Але цей факт аж ніяк не заважає настанові впливати на діяльність свідомості, змістовими елементами якої є наші думки, уявлення, емоції, почуття, вольові акти. Звісно, ці складові не вичерпують усього складу психіки. Відкидаючи психоаналітичні шаблони, Узнадзе не заперечує існування позасвідомих процесів, а радше вказує на теоретично цілеспрямовану умовність поділу психіки на окремі сфери, адже психіка – єдине ціле. Настанова належить до позасвідомих станів психіки.

Згідно з психоаналітичною та психотерапевтичною традицією, яку започаткував З. Фройд, безсвідомі причини людської поведінки втрачають свою дієвість у разі їх усвідомлення; терапія полягає або в пригадуванні минулого, або в усвідомленні справжніх причин поведінки. Людина не мала б відчувати дію настанови після того, як усвідомила її. Однак досліди засвідчують інший результат, а саме: настанова й далі діє. Те саме стосується психозу, неврозу, депресії, дефензивної, циклоїдної, маніакальної чи іншої форм шизофренії, розладів і відхилень психіки. К.-Г. Юнг у виступі “Деякі аспекти сучасної психотерапії” на конгресі Товариства соціального оздоровлення акцентує, що “особисті настанови пацієнта впливають на розвиток неврозу чи іншого душевного конфлікту значно сильніше, ніж події раннього дитинства. Людина дає раду обставинам, що травмували її в дитинстві, саме завдяки відповідним настановам. Значення настанов важко переоцінити” [5, с. 39]. На думку Фрейда, суб'єкт може позбутися неврозу за допомогою самого його усвідомлення, тому, вважає учений, основне завдання – з'ясувати етіологію хвороби. Юнг категорично з цим не погоджується, кажучи, що “таке усвідомлення дає не більшу допомогу пацієнтові, ніж французькій економіці пояснення курсу франка завдяки доскональному з'ясуванню причин війни. Психотерапевт має допомогти пацієнтові скоректувати настанови свідомості, а не вдаватися до його дитячих спогадів” [4, с. 39]. Аналогічно, усвідомлення настанови ще не є фактом її ліквідації. Хоча зазвичай усвідомлення неврозу є першим кроком у терапії.

За результатами дослідів, настанова впливає на людську поведінку позасвідомо, і усвідомлення існування та дії власної настанови ще не звільняє від неї суб'єкта. На базі цього твердження Узнадзе висловлює припущення, що, можливо, без участі настанови загалом не відбувається жодних психічних процесів як усвідомлених явищ, що “для того, аби свідомість почала працювати в якомусь конкретному напрямі, заздалегідь необхідна наявність активності настанови, яка, власне, в кожній окремій ситуації й визначає це спрямування” [4, с. 63].

Докладно аналізуючи настанову як психічний стан та здійснюючи її типологізацію, Д. Узнадзе виокремлює фіксовану та дифузну настанови. Вирішаль-

ний фактор для виникнення фіксованої настанови – повторення якоїсь дії. Здебільшого сингулярний акт не зумовлює появу настанови, однак це аж ніяк не скасовує самої можливості. Цікаве й важливе питання – “доля” настанови, що, вплинувши на поведінковий акт, виконала свою функцію. Чи назавжди така настанова перестала діяти? Чи щезає вона безслідно, начебто її ніколи й не було, чи й далі існує, не втративши здатності впливати на поведінку людини? Д. Узнадзе відповідає на це запитання, базуючись на результатах експериментів, які проводив разом із З. Ходжавою, Н. Адамшвілі та Н. Еліавою. Якщо настанова – цілісна модифікація суб’єкта, то, без сумніву, після її здійснення настанову замінюють інші, актуальні настанови. “Але це ще не означає, що вона остаточно раз і назавжди виходить з ладу. Навпаки, якщо суб’єкт потрапляє в таку саму ситуацію з тими намірами, що й раніше, у ньому має відновитися попередня настанова – значно швидше, ніж потрібно було б часу для виникнення нової настанови в умовах абсолютно нової ситуації” [4, с. 65]. Отже, якщо настанова здійснилася принаймні раз, вона не зникає, а зберігає здатність актуалізуватися у відповідних умовах. Цей висновок переформується з висновками Лотмана, який досліджував зокрема мнемонічні властивості тексту та коду, що розглянемо докладніше. Готовність настанови до повторної актуалізації безпосередньо залежить від частоти повторень дії, яку вона зумовила. Хоча, як зазначає Узнадзе, є настанови, які й без повторень залишають вагомий слід, фіксуються і мають значно вищу здатність до актуалізації, ніж ті, що зафіксувалися через повторення. Виокремлений тип настанов зазвичай має особистісну вагу, або, висловлюючись семіотичною мовою, локалізується у просторі домінантної та відносно константної семантики.

Коли на суб’єкт починає діяти новий, не відомий раніше подразник, виникає дифузна настанова, що має маловизначений характер через недостатню диференціацію. Як наслідок, людина не може однозначно ідентифікувати об’єкт та описує його завдяки аперцепції. Дифузна настанова трансформується у фіксовану в міру кількісного зростання повторних дій подразника.

На відміну від настанов, яких людина набуває впродовж життя, існують “вроджені” настанови. Одна з них, найменш досліджена, – настанова асиметричності. Факти свідчать, що “людина швидше налаштована сприймати оточення асиметрично, ніж навпаки, і що загалом вона психічно схильна більше до явищ асиметрії, ніж симетрії” [4, с. 89]. Але й асиметрична настанова може зменшити свою активність, і її замінить штучно зумовлена. Узнадзе доходить висновку, що кожній людині притаманна величезна кількість настанов різних типів та різного походження, які активізуються за наявності відповідних умов і спрямовують діяльність нашої психіки, маючи не локальний характер, а характер іррадіації та генералізації. Важливо те, що настанова як стан людської психіки – в основі всіх усвідомлених психічних процесів.

Перед Узнадзе постає новий малодосліджений горизонт – дія настанови у вербальній, репрезентованій словами дійсності. Вихідний пункт для вирішення цієї проблеми – феномен уваги, що містить елемент спрямування та об’єктивізації. Завдяки об’єктивізації уможливлено логічне мислення в людини, виникає мислеформа, що репрезентує окремий наявний одиничний предмет. Якщо численні дослідження засвідчили безпосередній вплив одиничних речей на формування на-

станови, то чи зумовлюватимуть настанову слова – “замінники” речей? Досліди, які проводили Д. Узнадзе та Р. Натадзе, дали такі результати: “наша звичайна ілюзія настанови наявна і в гапатичній, і в оптичній сферах. Отже, нема сумнівів, що в реципієнтів настанова фіксується і через суто словесний вплив: досить їм 15 разів уявити, що на них діють кулі різних об’ємів або що вони бачать два нерівні кола, щоб у них зафіксувалася відповідна настанова...” [4, с. 166]. Однак якщо в гапатичній сфері ілюзія настанови наявна у 100% ситуацій, то під час вербального впливу кількість відсотків знижується до 71,6. Значно нижчий показник ілюзій в оптичній сфері – не більше 42,2%. Але факт словесного впливу на формування настанови очевидний, адже подані кількісні показники доводять радше дієвість слова, ніж його не впливовість. Крім того, Узнадзе наголошує, що в осіб, у яких не вдалося вербально зумовити настанову, здебільшого “наявний якийсь ступінь аномалії – тимчасової і випадкової або, можливо, навіть порівняно постійної та стійкої” [4, с. 167]. Очевидно також те, що через вербальний вплив настанова фіксується в обдарованих людей, особливо в артистів і студентів театральних навчальних закладів – майже у 100%. Проте за стійкістю вербально зумовлені настанови значно слабші, ніж настанови гапатичної, оптичної та інших сфер: у 93,8% наявна слабка стійкість фіксації. За результатами дослідів Узнадзе доходить висновку, що слово – специфічна сфера дійсності, на основі якої конструюється інша, фактично, ще не досліджена сфера настанови як стану людської психіки, що зумовлює та визначає поведінку.

Чергове запитання, що постає перед науковцем, таке: завдяки чому слово починає відігравати ту саму роль, що й об’єктивна дійсність, на базі якої зазвичай відбувається діяльність людини? Адже настанова людини виникає також і у вербально стимульованій, ідейно репрезентованій, мислимій ситуації. Пояснювати появу такого виду настанови лише інтенсивністю уявлення та аперцепцією було б профанацією, оскільки вирішальну роль тут відіграє щось зовсім інше. Узнадзе пише: “Є підстава стверджувати, що в цій ситуації відходимо від конкретної сфери сприйняття або уявлення одиничного й підіймаємося у вищу сферу мислимого” [4, с. 175]. Людині притаманна і значно вища форма настанови, для якої характерно насамперед те, що, крім потреби, яка стимулює діяльність, особа потребує ситуації, яку визначають форми мислення – концепти, категорії та умовиводи, а не лише сприйняття і відчуття. Людська уява, на відміну від тваринної, має ідейне, артикульоване підґрунтя. Досліджуючи сценічне “перевтілення” артистів, Р. Натадзе розкрив досить цікаве явище, яке формулює так: “психологічна сутність сценічного перевтілення полягає у виробленні настанови, що відповідає уявній (а не в цю мить сприйнятій) ситуації; настанова, зумовлена уявленням, фіксується у процесі репетицій” [4, с. 84]. Р. Натадзе доходить висновку, що фіксування настанови на основі уявлення притаманне радше здібним особам, про що вже йшлося.

Уявлення, на думку Узнадзе, безпосередньо в самому переживанні суб’єкта ніколи не протиставлено актові сприйняття. Уявлення і сприйняття суб’єкт переживає як даність об’єкта і питання про актуальність такої даності в цьому разі не беруть до уваги. Аналогічну думку висловлює в “Ідеях чистої феноменології” Е. Гусерль: сприйняття цього столу тут і тепер є насамперед його сприйняттям, хоча сам стіл може виявитися ілюзією, однак сприйняття “цього”

як столу таки відбулося. Але якщо для Гусерля сприйняття уявленого ідентичне сприйняттю наявного, то Узнатде виокремлює дві різні сфери, а саме: сферу здійснення актуальних настанов та сферу здійснення вербально детермінованих настанов. І сфера здійснення вербально детермінованих настанов – атрибутивна для людини. Навіть під час сновидіння такі акти, як переживання уявлення та сприйняття, синхронізуються, щоби більше, зливаються у щось єдине, базоване на актуальній (не штучно сформованій і чітко зафіксованій) настанові. Те саме засвідчують експерименти з гіпнотичним навіюванням: коли особа переживає навіяний опік, на місці “пошкодження” виділяється підшкірна рідина. Однак підтверджено, що реальний опік заподіює відчутно сильнішого подразнення (кількість підшкірних виділень значно вища, ніж коли опік навіяно). Зрештою, і сон, і гіпнотичне навіювання донині є загадками психології та нейрофізіології.

Особливе значення для розрізнення актуальної та вербально фіксованої настанов має момент об’єктивації, урахування якого не дає змогу Д. Узнатде розвивати свою теорію в одному напрямі з Е. Гусерлем. Під час об’єктивації людина ще раз переживає дійсність, але вже ейдетично. Зокрема, у ситуації ускладненої перешкоди, вирішуючи завдання, особа призупиняє поведінковий акт, зокрема й теоретичне мислення, і розв’язавши спершу завдання на теоретичному рівні, сконструювавши “план” поведінки, відповівши на запитання “як зробити”, повертається до дії з уже сформованою настановою, яка, зі свого боку, зберігає мнемонічні властивості. Лише людина здатна на повторення якоїсь дії, призупинення та відновлення, починання її заново, натомість для тварини, якій теж притаманні природні настанови, кожна дія – нова, а повторювань як таких загалом не існує. У кожному фізичному акті, хай яким примітивним та простим він видається, співдіють обидві настанови – “природна” та “ейдетична”, тим паче коли йдеться про акти суджень, сферу мислення та пізнання. Без вербально детермінованої, “ейдетичної” настанови неможливе логічне мислення, апелювання до логічних законів, аксіом. Але для практичної реалізації теоретичного розв’язання проблеми необхідний також вольовий акт. “Завдання в цьому разі полягає у вмінні актуалізувати настанову, що відповідає актові поведінки, який мав би здійснитися <...>, перетворити настанову, сформовану в аспекті об’єктивації, на актуальну настанову – на силу, що спрямовує людську активність у визначений бік” [4, с. 187]. Фундаментального значення волі надає також відомий німецький психолог і філософ Вільгельм Вундт. Звертаючи увагу на зв’язок між волею, уявою та мовленням, зокрема у праці “Система філософії”, Вундт пише: “Мовлення, що породжене волею, полягає в уявленнях, що слугують для виявлення інших уявлень і пов’язаних з ними вольових пробуджень” [2, с. 542].

Отже, людина не є істотою, що діє на основі заздалегідь закладених програм поведінки, а є одночасно вольовою, емоційною, чуттєвою. Такі її властивості зумовлюють високий рівень ентропійності психіки, і щодо цього погоджуємося з думкою Лотмана [3]. Саме завдяки об’єктивації (як автономному щодо настанови процесу) людина виходить за рамки прямої залежності від природних настанов. Сформовані на базі об’єктивації, настанови мають здатність переходити від одного суб’єкта до іншого “у вигляді готових формул, що не потребують безпосередньої участі процесів об’єктивації. Досвід та освіта, для прикладу, є

подальшими джерелами такого виду формул” [4, с. 207]. З цього випливає, що в принципі не існує межі для розширення сфери людських настанов, адже в таку сферу входять не тільки настанови, що постають на ґрунті актуальних потреб та ситуацій їх задоволення, а й ті, що виникають на базі особисто актуалізованих об’єктивацій або передані від інших у вигляді готових “формул”. Цікаві висновки грузинських учених К. Мдівані (у дослідженні “Фіксована настанова при шизофренії”) та В. Квінікадзе (у праці “Акт об’єктивації у шизофреніків”). Як засвідчують результати дослідів, у разі наявності психічних захворювань, зокрема шизофренії, наявний дефект у фіксації саме об’єктиваційних настанов, натомість “природні” настанови й далі нормально, як у здорових людей, функціонують.

Якщо об’єктиваційно детермінована настанова є фундаментальною для ментальної діяльності людини і передбачає наявність мовно-мовленнєвого середовища, то невисвітленим є питання зв’язку мови та настанови, адже річ не тільки в процесі мовної артикуляції. Точка відштовхування та контекст розмірковувань для Узнадзе – учення Вільгельма фон Гумбольдта про внутрішню форму мови. Згідно з цією концепцією, закономірності в житті мови розглядають через відповідні граматичні форми, що їх, власне, визначає внутрішня форма мови. У такий спосіб Гумбольдт, як засновник мовознавства, намагається обґрунтувати можливість науки про мову як незалежної. Однак це був лише перший крок, адже вченому так і не вдалося цілком ясно та чітко окреслити зміст цього нового поняття, слушно зазначає Штейнталь. Зі свого боку, Узнадзе покидає суто психологічну сферу дослідження та входить до сфери філософської та лінгвістичної проблематики, зокрема проблеми безпосередньої залежності між настановою та значенням, настановою та породженням контексту і, зрештою, між настановою та внутрішньою формою мови.

Вільгельм фон Гумбольдт виокремлює інтелектуальну та фонетичну сфери мови, яка є не лише продуктом (*εργα*), а швидше силою (*ενεργεια*). Мова має не тільки зовнішню форму, подану через граматичні форми – фонетичні, синтактичні й морфологічні, а й внутрішню, яка не є наочною, виявленою зовні, як граматичні форми, а сама є основою таких зовнішніх форм і визначає їх. Слово ніколи не є еквівалентом того, що воно позначає – предмета, який можна відчутти, а радше еквівалентом того, як відображає цей предмет суб’єкт. У словотворенні відбуваються як мінімум два синхронні процеси: а) відображення та засвоєння об’єкта, що підлягає іменуванню; б) оформлення звукового матеріалу – утворення відповідного слова. Для Гумбольдта внутрішня форма мови – радше духовне відображення (*auffasst*) об’єкта, його логічне наповнення. Якщо звукові форми мови, закономірності визначає внутрішня форма мови, то вона є інтелектуальним змістом. Тому для пояснення мовних процесів мовознавству необхідно вдатися до психології та логіки й використовувати категоріально-понятійний апарат цих наук, а отже – втратити свою незалежність як науки. Отже, внутрішня форма мови не виконала ролі підґрунтя мовознавства як незалежної науки, попри задум Гумбольдта. Щобільше, як слушно зазначає Узнадзе, концепція внутрішньої форми мови “широко відчиняє двері в мовознавство обом протилежним і хибним напрямам – і логіцистському, і психологічному” [4, с. 387]. Найяскравіший представник першого напрямку – Е. Гусерль, другого – В. Вундт. Гусерль чітко розмежовує *вираження*, *значення* та *предмет* як компоненти слова. Вираження

– зовнішній вияв слова, що позначає предмет. Оскільки граматики та значення взаємозалежні, щоб охопити всю сутність слова, граматики замало. Гусерль пропонує створити вчення про чисті форми значення, або “чисту граматику”. Те, що Гумбольдт убачав у внутрішній формі мови, Гусерль – у чистих формах значення. Проте Гусерль аж ніяк не обґрунтував можливості мовознавства як незалежної науки, крім того, не врахував окремих логічних наслідків свого положення. Якщо можливою є “чиста граматики”, то вона б мала бути однією-єдиною. Натомість як пояснити наявність різних зовнішніх виявів чистих форм значень у різних мовах? Крім того, як пояснити розрізнення значень одного і того самого слова у разі його вживання як об’єкта і як суб’єкта?

Гусерль цілковито ігнорує роль суб’єкта і в будь-яких спробах врахувати суб’єкт вбачає “хибний” психологізм, натомість Вундт дотримується протилежних позицій, критикуючи концепцію ідеальних форм мови. Мова, за Вундтом, формується духовним станом мовця, а “внутрішня форма мови” – зайва й непотрібна абстракція. Тому для дослідження цього стану необхідна психологія, що, безсумнівно, теж не обґрунтовує незалежності мовознавства як науки. Як зазначає К. Апель, “без спеціально-термінологічних структур значення, навіть якщо це тільки математичні структури, загалом не може виявитися і те, що є психофізичною реальністю точного природознавства” [1, с. 14]. Вундт також не враховує мовного середовища, яке передує будь-якому конкретному й одиничному актові мовлення. Мовець уже говорить якоюсь мовою, яка існує до будь-яких психічних станів суб’єкта. У такому разі, акцентує В. Порціг, мовець не формує мови та її об’єктивних законів.

Очевидно те, що поняття внутрішньої форми мови в концепціях Гусерля і Вундта вкрай одностороннє, адже Гусерль акцентує на логічному аспекті внутрішньої форми, а Вундт – на психологічному. Однак яким чином поєднуються у внутрішній формі мови її логічна та психологічна природи, як відбувається синтез значення та звукоформи? Шукаючи відповідь на ці запитання, Узнадзе каже, що “в повсякденному мовленні людини давно зауважили низку факторів, які змушують думати, що структура мови не вичерпується лише інтелектуальним та звуковим факторами. Без сумніву, цим двом факторам передує третій, що має фундаментальне значення для обох” [4, с. 392]. І далі: “початкові процесу мовлення передує якийсь стан, що викликає в суб’єкта дію сил, які необхідні для спілкування саме цією мовою. У цій ситуації суб’єкт, доки почне говорити, заздалегідь зазнає відповідних цілісних змін, що виявляються в настанові на дію в певному напрямі; тоді зрозуміло, що саме в цьому одному спрямуванні він і розгортає свою активність, у наших прикладах – говорить конкретною мовою. Одне слово, в таких спостереженнях ідеться про настанову мовлення” [4, с. 393]. Але паралельно з настановою мовлення діє і настанова мови, “зумовлена об’єктивованим змістом і потребою в комунікації. Вона [настанова мови] визначає його [слово] як ціле, надає йому специфічного звукового вигляду, зовнішньої форми загалом. Отже, настанова мови фактично виконує роль так званої “внутрішньої форми” мови” [4, с. 398]. Щобільше, Узнадзе наполягає, що “настанову, яка виконує таку важливу роль у мовленні, потрібно чітко зафіксувати у мовному матеріалі” [4, с. 414]. Саме настанова долає безмежну, як вважали Пауль та де Соссюр, прірву між мовою, як самостійною сферою та

об'єктивною дійсністю, і людиною. Також теорія настанови усуває однобічність, яка обмежує слово до мовлення чи мови. Мова реалізується в мовленні за допомогою настанови, такого висновку доходить Узнадзе – “батько” загальної психологічної теорії настанови.

Література

1. *Апель К.-О.* Две фазы феноменологии в своем воздействии на философское предпонимание языка и поэзии в настоящее время // Трансформация философии. М.: Логос, 2001. С. 7–32.
2. *Вундт В.* Система философии // В кн.: Психология народов. М.: Эксмо; СПб.: Terra Fantastica, 2002.
3. *Лотман Ю.* Культура и взрыв // В кн.: Семиосфера. СПб.: “Искусство-СПБ”, 2001. С. 12–148.
4. *Узнадзе Д.* Психология установки. СПб., 2001.
5. *Юнг К.* Некоторые аспекты современной психотерапии // В кн.: Практика психотерапии. Минск: Харвест, 2003. С. 37–44.

CORRELATION OF PRECEPT AND THE INWARD FORM OF A LANGUAGE

Rostyslav Yakuts

Ivan Franko National University of Lviv,
Universytets'ka Str., 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: kafilos@franko.lviv.ua

A problem of synchrony and self-determination of precept and the inward form of a language are considered in the article. Influence of the precept on the psychical acts of a person, particularly the influence on mental and verbal activity, memory, comprehension, interpretation is also analysed. Following D. Uznadze's precept theory, a search of common ontological field for precept in psychology and philosophy of a language is carried out
Keywords: intention, precept, inward form of language, objectivation, psychical act.

*Стаття надійшла до редколегії 15.02.2010
Прийнята до друку 28.03.2010*